

Сильні країни нав'язують вигідну для себе структуру господарства для слабших країн, намагаються зробити їх економічно залежними від себе. Це спричиняє формування своєрідної системи залежності, що відбивається на векторі політичного розвитку країн. Крім того, занепадають ті галузі промисловості країни, в яких не зацікавлені сильніші держави. Це призводить до формування залежності економіки одних країн від інших, що робить ці країни вразливими перед змінами кон'юнктури світового ринку.

Процеси глобалізації спричиняють руйнування традиційного укладу життя в багатьох країнах, посилення протиріч між глобальними та національними цінностями, способом життя. З'являється феномен масової культури, стандартизації сприйняття світу, який стирає національні особливості народів.

Недоліком глобалізації є те, що не всі країни в однаковій мірі є втягнутими у цей процес. Велику роль у цьому процесі грає їхнє географічне розташування. Тобто країни, які розташовані на периферії залишаються мало задіяними в процесах економічної глобалізації. Наприклад, мало втягнутими у процеси глобалізації економіки є країни Африки, у яких рівень життя більшості населення є доволі низький, у результаті чого велика частка населення емігрує у більш розвинені країни світу.

Високорозвинені країни вивозять «брудні» виробництва в країни третього світу, щоб зменшити шкідливий вплив на стан екології своєї країни. Проте це не змінює того факту, що такі дії збільшують навантаження на світову екосистему, тому назрівають глобальні екологічні проблеми, які потребують термінового вирішення в масштабах усієї планети.

Висновки. Отже, глобалізація—це складний та тривалий процес інтеграції національних економік країн світу, який супроводжується багатьма суперечливими процесами, які мають як позитивні, так і негативні риси. Проте цей процес є закономірним етапом розвитку людства, зупинити який неможливо, тому важливо використати його з максимальною користю, зменшивши до мінімуму його негативний вплив.

Процес глобалізації призвів до настання епохи великого світу, тобто світу у якому стираються кордони між державами та формується глобальна спільнота під назвою людство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування та розвитку : [монографія] / П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Баштянин. – Львів : Львів. комерц. акад., 2015. – 583 с.
2. Лук'яненко Д. Глобальні фінансові дисбаланси та їх економічні наслідки / Д. Лук'яненко, А. Поручник, Я. Столярчук // Журнал європейської економіки. – 2010. – Т. 9. – № 5. – С. 73–92.
3. Лозовицький О. Глобалізація і держава: світовий інтеграційний процес чи регіональний перерозподіл? / О. Лозовицький URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12LOSGRP.pdf> (дата звернення 08.03.2021)

*Михаць Володимир
Науковий керівник – доц. Григорук Наталія*

ПОЛІТИКА КОЛОНІАЛІЗМУ УРЯДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ХІХ СТ.

Ставши однією з найбільших колоніальних імперій світу, Англія у ХІХ ст., мала практично по всіх куточках планети свої колонії. До цього варто зазначити, що вони були як континентальні, так і острівні. Британії, на цей період, належало близько 1/5 частини суші. Однак, англійські уряди все-одно бажали розширювати свої володіння. Це можна легко зрозуміти, оскільки колонії давали сировину, ринок збуту для англійських товарів, і було куди вкладати англійський капітал, окрім цього, це значно підсилювало становище Британії у світовій політичній арені. А у зовнішній політиці, всі англійські уряди, попри ворожнечу між партіями, бажали тільки одного здобути першість у світі.

Актуальною ця тема є, оскільки, «колоніалізм» існує по сьогоднішній день, але дещо видозмінений, і названий іншими словами, яскравим прикладом цього може виступати Росія, нам варто зрозуміти, що від такого способу утвердження держави на політичній арені варто відмовитись. Оскільки, на прикладі Великобританії можна усвідомити, що колонії це пережиток минулого і на сучасному етапі розвитку людства від «політики колоніалізму» бажаних результатів ми не отримуємо, як би це не називали.

Отже, метою даної роботи є розкриття одного зі шляхів сходження держави на топові місця міжнародної політичної арени і методів утримання там на перших сходинках. В цей же час виявити, що на цьому прикладі відображається не надто вдала політика англійського уряду у внутрішньому житті колоній Великобританії, що згодом приведе до втрати нею значної кількості загарбаних територій.

Доволі довгий час англійська влада дотримувалась так званої політики «блискучої ізоляції». Її суть полягала у тому, щоб здійснювати всю зовнішню політику лише на самостійних засадах, не утворюючи будь-яких союзів з будь-якими державами. В першу чергу це стосувалося її конкурентів, західноєвропейських країн, які також намагались вибороти світове лідерство [5].

Всю колоніальну політику Британії впродовж усього XIX століття можна поділити на декілька напрямків. Перший напрямок, відображає сферу інтересів британського уряду стосовно африканського континенту. Другий напрямок це регіон Південної Азії, де і знаходилась Індія, яка була перлиною Британської імперії. Третій напрямок це територія Близького Сходу, через який Британія планувала прокласти найкоротший шлях до Індії, а також, що не менш важливо, знайти місця видобування нового джерела сировини, а саме нафти. Невдовзі територія Індії переходить під владу Англії повністю. В першу чергу це було досягнуто завдяки хитрощам та найрізноманітнішим засобам підкорення і завоювання сусідніх регіонів Індії, наприклад, Пенджаб, або Кашмір у 1849 році. Також тут було місце і насильницькому приєднанню території тих країн, які взагалі не мали спільного походження з Індією, наприклад, приєднання до Індії Сінду у 1843 році [7, с. 71].

Отже, така політика англійського уряду була спрямована на те, щоб розширити територіальні надбання Англії, прокласти нові шляхи сполучення із Індією, та відкрити, знайти чи створити нові ринки збуту. Н. Дронова називає більшість війн, які були початі через дії англійського уряду, «колоніальним війнами». Впродовж XIX ст. Британія постійно захоплювала нові міста та острови, в основному для того, щоб полегшити шлях, яким сполучалася із Індією, або щоб прокласти нові торговельні шляхи, наприклад, у 1852-1853 роках, після не довгих протистоянь, англійці захопили Бірму, у 1841 році північну частину о. Барнео та о. Лабуан, територія у Китайському морі. Також британці захопили м. Арден у 1839 році, через який вони здобули вихід до берегів Червоного моря, а у 1819 році був захоплений Сінгапур. Практично всі ці території мали вихід до Індійського океану, що власне, було корисно для Англії [4, с. 64].

Варто додати, що в цей період діяльність на азійському регіоні надалі продовжується. Наприклад, 1849 році було захоплено Пенджаб, у 1852 році до Індії було приєднано частину Бірми, в області Пегу, а у 1854 році було захоплено Белуджистан. Також Британії досягає непоганих результатів у стосунках із Персією, тобто Іраном. Англійці змогли досягнути домовленості із шейхом Кувейту ще у XVII ст., стосовно де має розташовуватись будівництво кораблів та їх зберігання, будівництва торговельних складів. Тепер також було укладено черговий договір із шейхом, у 1899 році. Згідно з цим договором англійці мали право розміщати на території Кувейту не тільки торгові кораблі, а ще й військові, таким чином на території цієї затоки поступово накопичувалась військова сила британців [8, с. 36].

Якщо говорити детальніше про колоніальну політику саме 50-х років XIX ст., то варто згадати про визвольні рухи, які були однією із характерних ознак колоніалізму в цей час. Повстання сипаїв у Індії було одним із найбільш яскравих прикладів таких виступів. Промисловці Англії знецінили товари місцевого виготовлення шляхом поступового захоплення усього ринку. Закони, які були насаджені англійською владою, дуже часто повністю забороняли та витісняли звичні традиції для індусів [3, с. 44].

Усі ці обставини привели до повстання, спочатку в центральних та північних областях, які були розпочаті сипаями, тобто Бенгальською армією. Що цікаво, то прямим приводом до повстання стали чутки, що армія Великої Британії використовує патрони, які були просочені свинячим або яловичим жиром. А якщо врахувати, що корова в Індії вважається святою твариною, яку не можна їсти, а специфіка патронів того часу полягала у тому, щоб розкусити

паперову обгортку патрону, та засипати порох у дуло гвинтівки і лише потім зарядити кулю, то виникала ситуація, що кожен, хто буде проводити процес перезарядження гвинтівки так чи інакше з'їсть частинку святої тварини. Тому це викликало величезне обурення у місцевого населення, в першу чергу військових поступово почали підтримувати деякі землевласники та селяни. Проте, більшості населення нові порядки не заважали, оскільки деякі традиції, по при офіційну заборону, все ще втілювалися в життя та часто практикувались місцевим населенням. Також варто зазначити, що це було дуже криваве повстання [1].

З того часу Британська влада дуже підозріло ставилася до місцевого населення, а саме повстання старалася придушити як можна швидше. Однак, навіть і в такій ситуації Британія змогла знайти вигоду для себе. Наприклад, Ост-Індську компанію, яка на території Індії мала монополні володіння, було звинувачено у некомпетентності, тому її з легкістю змогли замінити на іншу компанію, яка була більш лояльна до уряду Британії. Відповідно, в рядах Бенгальської армії ставало більше англійців, ніж самих Бенгальців, яким тепер перестали довіряти. А для того, щоб підкреслити наближеність Генерал губернатора до корони, його почали називати тепер віце-королем [2 с. 31].

Таким чином, Велика Британія була одною із найсильніших та найбільших колоніальних імперій на середину XIX ст., оскільки мала під своїм контролем одну п'яту частину світу, не тільки на суходолі, а й з морськими узбережжями. Реалізація її колоніальної політики здійснювалась на п'яти континентах, та у чотирьох векторах, африканському, азійському, американському та австралійському векторі. Така політика Великобританії була обумовлена рядом причин, наприклад, здобути нові місця для видобування сировини, та нові місця, щоб збувати готову продукцію, також ймовірністю вдало прокласти новий шлях, а краще декілька, до своєї перлини Індії, та завоювати почесне звання найбільшої держави у світі. Реалізація такої політики британськими урядами вимагала різних підходів, способів та засобів, наприклад, здійснювати збройне повстання, на території, яку планувалося захопити, або за допомогою економічних методів, викупивши всі контрольні пакети акцій, чи просто всі території, або шляхом вкладання капіталу, або переселити значну частину англійського населення на ті території, які планувалося загарбати, колонізувати в прямому сенсі цього слова. Звичайно, що такі дії не могли подобатись місцевому населенню, та і самій владі, яка там управляла, однак вона нічого не могла зробити з військовим або економічним тиском з боку Британії. Варто зазначити, що деякі дії англійців були надто неприпустимими та аморальними, за що світове товариство засуджувало Британію.

Такі активні дії у зовнішній політиці Англії, стосовно колоніальних загарбань, виклике невдоволення і у країн Європи, які також хотіли отримати побільше колоній та стати провідними країнами світу. Згодом це стане одною із причин у тривалих та коротких сутичках між Британією та рядом країн західної Європи, що у свою чергу приведе до утворення двох військово-політичних блоків перед Першою світовою війною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бартер Ричард. Индийское народное восстание: Канпур после избиения, июль 1857 года. Англия. Автобиография. Санкт-Петербург, 2008. URL: <https://www.rulit.me/>
2. Блэк Дж. История Британских островов. СПб, 2008. 540 с.
3. Бондарчук П.С. Особливості англійського колоніалізму в Індії XIX ст. Грані. 2005. №4. С. 42-46.
4. Бураков Ю., Питльована Л. Нариси історії Англії нового часу. Львів, 2003. 87 с.
5. Бураков Ю., Питльована Л. На шляху до Великої війни: політика Великобританії в Африці на межі XIX–XX ст. URL:<http://er.ucu.edu.ua/>
6. Грудзинский В.В. Английские переселенческие колонии в середине XIX века: от коронного статуса к самоуправлению. Вестник Челябинского университета. 2008. № 34. С. 90-101.
7. Ерофеев Н.А. Очерки по истории Англии. 1815–1917 гг. Москва, 1959. 263 с.
8. Никонов О.А. Эволюция колониальной политики Великобритании на Востоке (вторая половина XIX – первая половина XX вв.). ЛОКУС: люди, общество, культуры, смыслы. 2017. №1. С. 32-45.